

به عبارت دقیق‌تر تنها دستاورد برجام این بود که نمودار صادرات نفت ایران را از حالت خطی با رقم ۱ تا ۱٫۸ میلیون بشکه در روز به حالت سینوسی با همان میانگین تغییر دهد. در حال حاضر در دولت سیزدهم، ایران روزانه بیش از یک میلیون بشکه در روز بدون اجرای راهبرد مذاکره و توافق با آمریکا، نفت صادر می‌کند. (نمودار ۳)

تا اینجا کارنامه راهبرد اول یعنی «مذاکره با آمریکا و امضای برجام برای رفع تحریم نفتی» مورد بررسی قرار گرفت. حال به بررسی راهبرد دوم درباره «بی‌اثر کردن تحریم از طریق بازسازی نفت» می‌پردازیم.

بازسازی نفت چیست؟

طرفداران راهبرد دوم معتقدند که تنها راه رفع تحریم‌ها، بی‌اثر کردن تحریم است. یعنی تا زمانی که تحریم‌های نفتی آمریکا بی‌اثر نشود، آمریکا سلاح تحریمی خود را کنار نمی‌گذارد. در حوزه تاکتیکی نیز پیشنهاد این راهبرد برای بی‌اثر کردن تحریم، «بازسازی برای صادرات نفت» ایران است.

بازسازی برای فروش نفت به این معنا است که موضوع تحریم نفتی از یک موضوع دوجانبه بین ایران و آمریکا به موضوع کشور ثالثی تبدیل شود که خواهان تعامل اقتصادی با ایران است. به این ترتیب آن کشور ثالث نیز در دور زدن تحریم به ایران کمک می‌کند یا برای تداوم روابط با ایران به دنبال اخذ معافیت از آمریکا می‌رود.

به بیان دیگر بازسازی نفت شامل چندین سیاست کاربردی برای ایمن‌سازی سهم ایران از بازار نفت در شرایطی است که یک عامل بیرونی همانند تحریم یا جنگ روسیه و اوکراین قصد دارد نظم جدیدی بر بازار تحمیل کند. با اجرای سیاست‌های بازسازی نفت، دیگر سهم ایران تحت تأثیر عوامل خارجی از بازار نفت تغییر نمی‌کند یا دچار تغییرات قابل ملاحظه‌ای نمی‌شود.

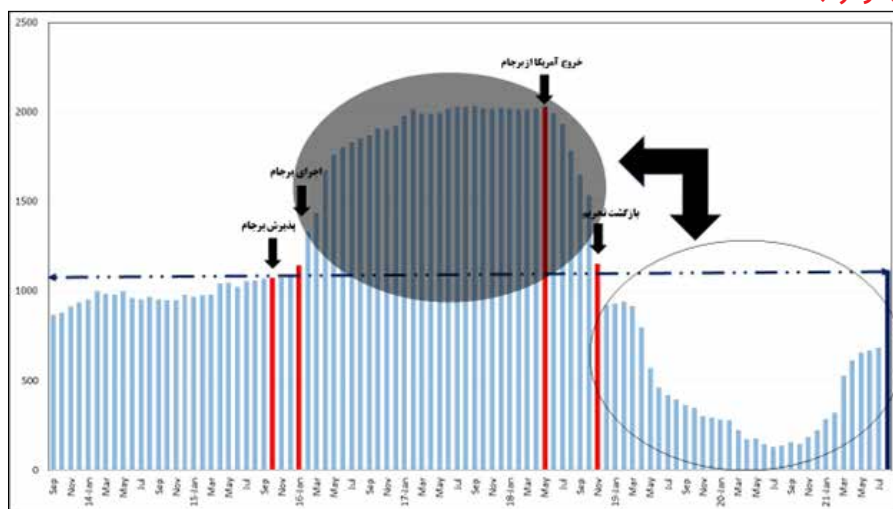
همکاری چینی‌ها با دولت دهم برای دور زدن تحریم‌های نفتی

دو سیاست اصلی بازسازی نفت شامل strategic partnership یا شریک استراتژیک و Buy demand یا خرید تقاضا است که دولت سیزدهم در طول یک سال گذشته آنها را در دستور کار قرار داده است.

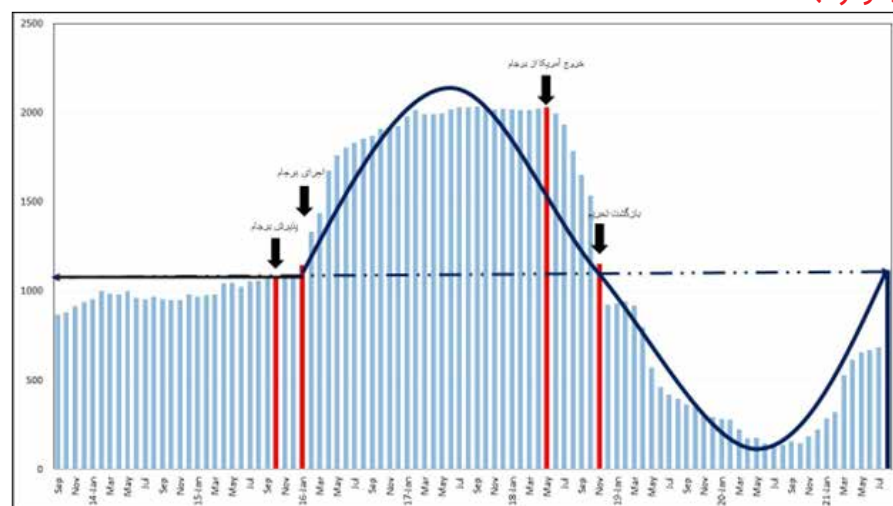
در سیاست strategic partnership یا شریک استراتژیک، ایران به دنبال روابط بلندمدت و استراتژیک با کشورها برای تضمین صادرات نفت خود است. امضای اسناد و قراردادهای ۲۵ ساله مرسوم‌ترین روش ذیل سیاست شراکت استراتژیک تعریف می‌شود.

کارکرد سیاست «شریک استراتژیک» در تعامل با چینی‌ها به خوبی خود را در میزان صادرات نفت ایران به چین در دوره‌های زمانی مختلف نشان می‌دهد. در دولت نهم و دهم، دو کشور ایران و چین روابط صمیمی و گرمی با یکدیگر داشتند که این موضوع باعث شد در

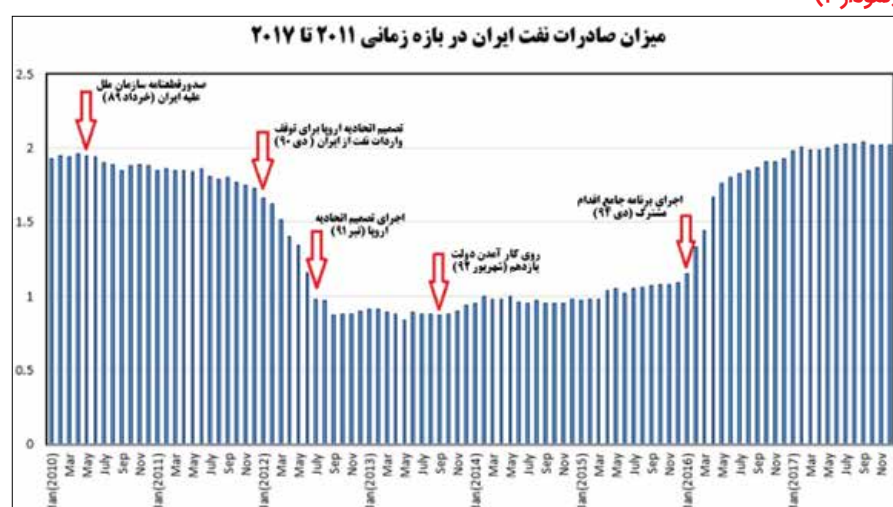
(نمودار ۲)

(نمودار ۳)

(نمودار ۴)

در سال ۹۴ و رد پیشنهاد سرمایه‌گذاری ۵۰ میلیارد دلاری چینی‌ها، از جمله اقدامات دولت روحانی برای تخریب روابط با چین بود.

وحید شقاقی، استاد دانشگاه خوارزمی و کارشناس مسائل اقتصادی در این باره می‌گوید: به یاد دارم در جریان بازدید می‌گویند: به چین داشتم، آنها بسیار ناراحت بودند که چرا بعد از برجام، ایران آنها را رها کرده و به سمت کشورهای اروپایی رفته است. بیشتر این قراردادهای مربوط به حوزه انرژی بود، ما قراردادهای نفتی در پروژه‌های مختلفی با چین داشتیم که بخشی از آنها ملغی شد و دلخوری چینی‌ها را پدید آورد. چینی‌ها خودشان علنی اعلام می‌کردند که شما ما را دور زدید و از این مسئله ناراحت بودند.

رفتار سرد دولت ایران با چین بعد از امضای برجام باعث شد که شراکت

دوره اول تحریم (تحریم‌های فلج‌کننده) با همکاری چینی‌ها، صادرات نفت ایران روی عدد یک میلیون بشکه در روز ثابت بماند و کمتر نشود.

طبق آمار اوپک، در دوره اول تحریم، چینی‌ها در دور زدن تحریم و فروش نفت ایران کمک کردند و این موضوع باعث شد جریان صادرات نفت ایران روی یک میلیون بشکه در روز حفظ شود. (نمودار ۴)

خطای استراتژیک دولت روحانی در تخریب روابط با شرق

اما با روی کار آمدن دولت تدبیر و امید، دولتمردان وقت، بدون هیچ دلیل منطقی و صرفاً برای جلب توجه کشورهای غربی، روابط خود با بلوک شرق از جمله چین را تخریب کردند. اخراج چینی‌ها از پروژه‌های نفتی، رفتار سرد با رئیس‌جمهور چین در سفرش به تهران